

Список використаних джерел

1. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 № 2235-III // ВВР. 2001. № 13. Ст. 65.
2. Толкачова І. А. Підстави набуття громадянства в Україні та інших країнах СНД / І. А. Толкачова. // Часопис Київського університету права. 2013. № 2. С. 101–105.
3. Особливості набуття громадянства за народженням [Електронний ресурс] <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/53-dvadtsyat-tretya-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/580-osoblivosti-nabuttya-gromadyanstva-za-narodzhennyam>

*Малета Рената Михайлівна,
курсант Навчально-наукового
інституту № 2 Національної
академії внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*Харченко Наталія Петрівна,
старший викладач кафедри
теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

ФОРМА ДЕРЖАВИ ЯК ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

Теорія держави та права займає вагоме місце в системі гуманітарних наук, адже виконує методологічну роль у пізнанні державно-правових явищ шляхом вироблення та закріплення юридичного поняттєво-категоріального апарату. Центральними об'єктами дослідження теорії держави та права є безпосередньо держава як інститут, засіб упорядкування суспільної волі та право як регулятор суспільних відносин.

Теорія держави та права розглядає як державу, так й право з різних ракурсів, що дозволяє більш чітко визначати їх особливості, місце в системі державно-правової дійсності.

Характеристика тієї чи іншої держави здійснюється, насамперед, за допомогою такого поняття як «форма держави», яке визначає особливості та порядок реалізації державної влади.

Попри те, що «... поняття форми держави є штучним результатом наукового узагальнення (класифікації) певних держав світу за порядком організації та здійснення державної влади» [1, с. 40], воно відіграє важливу роль щодо розуміння особливостей територіального устрою конкретної держави, умов та

характеру взаємодії суспільства з органами державної влади, а також порядок організації та взаємодії вищих органів державної влади тощо.

Здебільшого в загальнотеоретичних роботах [1 – 4] виокремлюють такі складові елементи форми держави як:

- форма державного правління (формальний (нормативно закріплений) та одночасно фактично діючий порядок організації та здійснення державної влади щодо: а) формування посади глави держави та інших вищих органів державної влади; б) побудови структури та взаємодії вищих органів державної влади між собою та народом) [1, с. 40];

- форма державного устрою (порядок організації державної влади з точки зору: нормативно закріпленого та фактично діючого порядку взаємовідносин на території держави центральної, регіональної та місцевої влад; способів (порядку) розподілу території держави на складові частини (адміністративно-територіальні одиниці в унітарній державі або політичні утворення у федерації); особливостей правового статусу складових території держави) [1, с. 40];

- форма державно-правового режиму (характеристика, яка вказує на те, які застосовуються прийоми, способи та методи реалізації державної влади, що забезпечують здійснення функцій держави та загалом проведення певної державної політики) [1, с. 40].

Попри те, що здебільшого неможливо охарактеризувати конкретну державу за одним із вищезазначених елементів, а також ці елементи перебувають у взаємозв'язку та взаємодії, на думку О.Ф. Скакун «... домінуюча роль належить формі державно-правового режиму, оскільки зміни в державному режимі тягнуть за собою зміни як форми правління, так і форми державного устрою» [4, с. 54]. Цей погляд зумовлений домінуючою парадигмою радянських часів. Нині все більше дослідників зауважують про домінування в системі форми держави чи форми державного правління [5, с. 21], чи форма територіального устрою [6, с. 124].

Незважаючи на наявність такої усталеної наукової парадигми структуризації форми держави, кожна країна має свої особливості та характерні ознаки, що обумовлені впливом політичних, економічних, ідеологічно-культурних, соціально-національних та інших чинників.

Наприклад, беручи до уваги сучасні реалії, дуже важко визначити особливості територіального устрою України, адже нині на території нашої держави з'явилися такі територіальні утворення як ДНР чи ЛНР, правовий статус населення яких дуже важко ідентифікувати. Не менш складно також визначити особливості форми територіального устрою України, зважаючи на наявність анексованого Криму.

Саме тому важливим напрямом теорії держави та права є подальше розроблення теорії форми держави з рахування сучасних міжнародних тенденцій та реалій.

Список використаних джерел

1. Теорія держави та права : навч. посіб. / Є. В. Білозьоров та ін. / За заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

2. Гусарев С. Д. Теорія права і держави : навчальний посібник. К. : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 270 с.
3. Коталейчук С. П. Теорія держави та права : навч. пос. для підг. до держ. іспитів. К. : КНТ, 2009. 320 с.
4. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник. Харків : Консул, 2008. 656 с.
5. Серьогіна С. Г. Форма правління як базова категорія державного будівництва. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Х., 2003. Вип. 6. С.21-34.
6. Котюк О. В. Загальна теорія держави і права : навч. посіб. Київ : Атіка, 2005. 592 с.

*Малик Олександра Едуардівна,
студент Навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Мозоль Наталія Іванівна,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ ТА ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ В НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ

В.В. КОПЕЙЧИКОВА

Наукові напрацювання вченого-правознавця Володимира Володимировича Копейчикова (1923 – 2002 рр.) вирізняються широким тематичним спектром та глибиною наукових досліджень. Вагомим здобутком вченого є його напрацювання щодо вирішення проблеми формування та розвитку правової свідомості та правової культури. Актуальність такого вектору досліджень полягає зокрема в тому, що правова свідомість і правова культура є визначальними чинниками формування і розвитку громадянського суспільства.

Під правовою культурою традиційно мають на увазі якісний стан правового життя суспільства, який характеризується досягнутим рівнем розвитку правової системи, а саме станом та рівнем правової свідомості, юридичної науки, системи законодавства, правозастосування, законності та правопорядку, правової освіти, ступенем гарантованості основних прав і свобод людини. Високий рівень розвитку правової культури вирізняється утвердженням верховенства права в суспільстві, правових принципів справедливості, гуманізму, захисту прав і свобод людини, її честі та гідності.

Слід визнати, що правова культура України сьогодні недостатньою мірою забезпечує свої правовиховні функції, що унеможлиблює повноцінний